

K zákonu o opatreniach v sústave základných a stredných škôl

Návrh ústavného zákona, ktorým sa mení čl. 24 Ústavy ČSSR z roku 1960, a návrh zákona o opatreniach v sústave základných a stredných škôl, ktoré vláda ČSSR predložila Federálnemu zhromaždeniu na prerokovanie a schválenie, predstavujú dôležitý medzník v rozvoji nášho socialistického školstva a majú veľký význam pre celú našu socialistickú spoločnosť.

Školstvo plní dôležité pedagogické, ale aj politické, ideologické, ekonomické a kultúrne poslanie. Tým, že vychováva dorastajúce generácie v duchu marxisticko-leninskej ideológie a proletárskeho internacionalizmu v duchu politiky KSC, významne sa podieľa na budovaní a upevňovaní nášho socialistického zriadenia a na prehlbovaní socialistického uvedomenia pracujúcich. Školstvo pre svoj rozvoj spotrebuje značnú časť národného dôchodku, ale zároveň v rozhodujúcej miere sa podieľa na reprodukcii pracovnej sily, na zvyšovaní kvalifikácie pracujúcich. Bez trvalej a kvalitnej práce školy nie je mysliteľný ani kultúrny rozvoj spoločnosti.

Československé školstvo prešlo v povojnovom období zásadnými obsahovými a organizačnými zmenami, ktoré pretvorili zdedený buržoázny školský systém v kvalitatívne novú, socialistickú školu. Rozhodujúcim činom v tomto vývoji bolo predovšetkým prijatie zákona o jednotnej škole, ktorého tridsiate výročie sme si 21. apríla tohto roku pripomenuli. Týmto zákonom sa začala uskutočňovať predstava jednotnej, štátnej, sociálne spravodlivej a skutočne demokratickej školy, za ktorú KSC bojovala už od svojho vzniku. Bol to, pravda, iba začiatok procesu sprístupňovania vzdelania všetkej mládeži a všetkému ľudu, dôsledného uplatňovania vedeckých poznatkov v obsahu a metódach výučby, kladenia triednych a socialistických princípov do výchovnovzdelávacej práce.

Keď sa dnes obzrieme späť, môžeme s uspokojením konštatovať, že vďaka sústavnej pozornosti a starostlivosti KSC a socialistického štátu o výchovu a vzdelanie dosiahli sme za uplynulých tridsať rokov také úspechy v rozvoji nášho školstva, ktoré nemajú obdobu v dejinách našich národov a sú nemysliteľné v buržoáznom spoločenskom poriadku.

Vyššie 70 % detí predškolského veku navštevuje dnes materské školy. Celá mladá generácia sa dostáva jednotného 9-ročného základného vzdelania, ktoré svojim rozsahom a kvalitou nielenže sa vyrovná, ale v mnohých smeroch prevýši to vzdelanie, ktoré kedysi nadobúdala iba časť populácie v štyroch ročníkoch bývalých meštianskych škôl alebo gymnázií.

Počet študujúcich na gymnáziách a stredných odborných školách sa zdvojnásobil a na Slovensku je 13krát vyšší.

Od základu sa zmenila príprava mládeže na robotnícke povolania tak v rozsahu, ako aj v úrovni poskytovaného vzdelania, i podmienky, v ktorých sa pripravuje na budúce povolanie.

Vybudovali sme bohato členenú sústavu škôl pre mládež vyžadujúcu si osobitnú starostlivosť. Už sieť týchto škôl a zariadení je presvedčivým dôkazom nášho socialistického humanizmu v oblasti výchovy a vzdelávania. Naša spoločnosť nikoho nevyraďuje z možnosti vzdelávať sa, i keby ho osud akokoľvek postihol.

I naše vysoké školstvo zaznamenalo v povojnových rokoch mimoriadny rozvoj. Zvýšil sa počet vysokoškolských centier, škôl, fakúlt a len v dennom štúdiu sa počet poslucháčov zvýšil na štvornásobok. Vysoké školy v dennom štúdiu vychovali na 350 tisíc odborníkov pre potreby národného hospodárstva, pre štátnu správu, kultúru, vedu, zdravotníctvo i pre ostatné odvetvia spoločenskej činnosti. Počet absolventov vysokých škôl sa okrem toho rozšíril o desiatistice pracujúcich, ktorí vyštudovali popri zamestnaní. Vysoké školy sa významne podieľajú tiež na rozvoji vedy a techniky.

Môžeme teda zodpovedne povedať, že naše školstvo si svoje základné poslanie voči socialistickej spoločnosti čestne plnilo a plní. V doterajšej práci sa opieralo o školský zákon č. 186 z r. 1960, ktorý na svoju dobu bol prínosom pre upevňovanie socialistickeho charakteru našej školy.

Dosiahnuté výsledky naplňajú nás hrdosťou a presvedčivo dokazujú prednosti socializmu pred kapitalizmom i v tejto oblasti.

Za tejto situácie môže vzniknúť otázka, prečo teda robíme zmeny v našej školskej sústave. Prečo je nutný nový zákon?

Sú to závažné dôvody. Všetci vidíme, ako rýchlo sa mení život okolo nás. Prináša nové nároky a požiadavky na výrobu, kultúru, organizáciu práce. To zvyšuje nároky a požiadavky i na ľudí, najmä na mladú generáciu, na jej kvalifikáciu, ale taktiež na jej politické uvedomenie, ideologickú vyspelosť a morálne kvality. Keby škola na nové požiadavky života nereagovala, zaostala by za ním, skôr alebo neskôr stala by sa nepružnou, skostnatenou. Rýchle sa menia i životné podmienky, v ktorých sa mládež formuje. To spolu s masovým prívodom nových informácií kanálmi mimo školy akceleruje jej telesný a duševný vývoj, a teda len účinnejšia príprava v škole môže jej pomôcť správne ich hodnotiť a plne využívať. Predstava, podľa ktorej obsah a model školského vzdelávania môže byť v terajšej etape rozvoja ľudskej spoločnosti po dlhé desaťročia nemenný, je úplne iluzórna. Socialistickej výchove a vzdelávaniu musíme preto dať taký obsah, voľiť také metódy a formy a vytvoriť takú štruktúru výchovno-vzdelávacej sústavy, ktorá by bola schopná mládež dobre pripravovať v súlade s novými potrebami spoločnosti, a to s patričným predstihom. Veď žiaci, ktorí navštevujú dnešnú školu, budú pracovať na začiatku tretieho tisícročia. V tom čase budú predstavovať najproduktívnejšie pracovné sily.

Nové naliehavé súčasné i perspektívne potreby rozvinutej socialistickej spoločnosti sú teda základným dôvodom, prečo treba v našej škole uskutočniť niektoré nevyhnutné zmeny a zlepšenia. Niektoré stránky vnútorného života školy i jej organizačné formy týmto požiadavkám už nevyhovujú. Preto sa prehodnocuje obsah a pripravujú sa nové školské dokumenty. Preto hľadáme efektívnejšie metódy a formy výchovnovzdelávacieho procesu, upresňuje sa funkčné zameranie jednotlivých stupňov a druhov škôl, ich vzájomné horizontálne a vertikálne väzby, upresňujú sa profily študijných odborov a absolventov stredných a vysokých škôl. Pritom organizácia školskej sústavy musí byť prirodzene v súlade so základnými pedagogickými cieľmi i celkovými spoločenskými požiadavkami, ktoré sleduje školská politika KSC a nášho socialistického štátu.

Nevyhnutnosť týchto opatrení v našom školstve podčiarkujú dôsledky, ktoré v celom našom živote, v celej našej spoločnosti, ba v celom svete vyvoláva vedeckotechnická revolúcia. Nebývalý rozvoj vied, prinášajúci stále nové objavy a doslova revolučné premeny v technike, má priame i nepriame dopady i na školskú sústavu, na jej obsah, metódy a formy výchovy a vzdelania.

Vieme, že vzdelaný človek budúcnosti sa musí vyznačovať predovšetkým hĺbkou vedomostí a schopnosťou poznamky vyhľadávať, posudzovať a hodnotiť ich podľa významu pre jeho činnosť i pre ďalší vývoj. Čoraz viac sa preto bude dostávať do popredia schopnosť logického a tvorivého myslenia, schopnosť samostatne pracovať.

Stále naliehavejšie sa presadzuje i požiadavka, aby sa vzdelávanie človeka neobmedzovalo iba na školský vek, ale aby sa stávalo celoživotnou záležitosťou.

V tejto súvislosti by som rád pripomenul, že otázkami optimalizácie systému výchovy a vzdelávania sa nezaobráame len my. Školské systavy na celom svete sú vystavené objektívnemu tlaku novej situácie a sú preto predmetom prehodnocovania a zmien. Zásadný rozdiel medzi socialistickými a kapitalistickými štátmi a zároveň veľká naša prednosť pri tejto práci je v tom, že v socialistických krajinách sa tieto procesy môžu uskutočňovať bez antagonistických triednych bariér, plánovite a cielavedome, s dostatočným predstihom a za aktívnej podpory celej spoločnosti.

Jednou z najcharakteristickejších črt súčasného pohybu v oblasti výchovy a vzdelávania v socialistických krajinách je výrazný dôraz na hlbší rozvoj všeobecného vzdelávania, najmä na strednom stupni, a požiadavka na predĺženie povinnej školskej dochádzky. Tým stredný stupeň stráca postupne výberový charakter a čoraz väčšmi sa uplatňuje požiadavka stredoškolského vzdelania pre všetku mládež.

Môžeme povedať, že tak, ako si priemyslová revolúcia vynútila zavedenie povinného základného vzdelania, vynucuje si vedeckotechnická revolúcia zavedenie povinného stredoškolského vzdelania. Vyžaduje sa tiež užšie spätie školy so životom a vzdelávaním s výrobou, rýchlejší rozvoj vzdelávania pri zamestnaní a zavádzanie pomaturitných a postgraduálnych foriem štúdia na širokom základe.

To sú hlavné dôvody, pre ktoré sa otázkami výchovy a vzdelávania, modernizáciou novej školskej sústavy zaoberáme už dlhší čas aj my.

Významným medzníkom v tomto úsilí bol XIV. zjazd KSČ a jeho smernice prijaté pre školskú politiku. Závery XIV. zjazdu KSČ pre oblasť výchovy a vzdelávania rozpracovalo a konkretizovalo júlové zasadanie ÚV KSČ v roku 1973, ktoré prerokovalo závažné otázky spojené s výchovou mladého pokolenia pre život a prácu v rozvinutej socialistickej spoločnosti a schválilo základné smernice pre postup smerujúci k zdokonaleniu československého školstva.

Za hlavnú úlohu plénum označilo modernizáciu obsahu práce, skvalitnenie výchovnovzdelávacieho procesu, zabezpečenie jeho dôsledného spojenia s výrobnou praxou, so životom spoločnosti.

Plénum ÚV KSČ v júli 1973 uložilo ďalej funkčne a obsahovo zblížovať tri prúdy stredného vzdelania tak, aby absolventi všetkých troch prúdov mali možnosť získať úplné stredné vzdelanie, uplatniť sa v praxi i úspešne študovať na vysokých školách. Za optimálnu dĺžku denného štúdia na získanie úplného stredného vzdelania označilo dvanásť rokov.

V zhode s potrebami výrobných síl, vedy a techniky a s možnosťami spoločnosti uložilo urýchliť tempo zavádzania stredného vzdelania pre všetku mládež a úplného stredného vzdelania pre väčšinu mládeže.

Pre optimálnu realizáciu navrhnutých zmien uložilo dobre pripraviť učiteľov i všetkých pracovníkov školskej správy a vytvárať potrebné materiálno-technické predpoklady.

Pri riešení všetkých zásadných problémov nášho školstva zdôraznilo požiadavku prihliadať na skúsenosti a na vývoj školských sústav Sovietskeho zväzu a ostatných bratských socialistických krajín.

XV. zjazd KSČ na základe pozitívnych výsledkov, ktoré prinieslo experimentálne overovanie predpokladaných zmien v našom školstve, potvrdil správnosť nastúpeného kurzu a uložil začať s jeho postupnou realizáciou v praxi. Tesne po XV. zjazde KSČ, v polovici roku 1976, predsedníctvo ÚV KSČ, vláda ČSSR a vlády ČSR a SSR schválili projekt o ďalšom rozvoji československej výchovnovzdelávacej sústavy. Tento významný dokument je komplexným a záväzným programom školskej politiky KSČ a nášho socialistického štátu v budúcich 10—15 rokoch a jeho uskutočnenie v praxi je celospoločenskou úlohou.

Projekt ďalšieho rozvoja československej výchovnovzdelávacej sústavy počíta s rýchlejším rozvojom vzdelávania na strednom a vysokoškolskom stupni. Usiluje o všestrannú modernizáciu obsahu, foriem i metód našej školy tak, aby boli v zhode s najnovšími vedeckými poznatkami o prírode a spoločnosti. Predpokladá prehĺbenie a zdokonalenie predovšetkým formatívnej stránky výchovnovzdelávacieho procesu, aby mladé pokolenie bolo úrovňou vzdelania, ale i politicky, ideologicky, morálne i fyzicky lepšie pripravené pre život a pre prácu v rozvinutej socialistickej spoločnosti.

Projekt počíta so zavedením povinnej školskej dochádzky na desať rokov a súčasne stanoví vekovú dobu na získanie úplného stredného vzdelania na dvanásť rokov, ktoré by mala postupne získavať väčšina mládeže. V súbore týchto opatrení politicky najvýznamnejšou je zásadná prestavba doterajšieho systému učňovského školstva. Dnešné odborné učilištia, učňovské strediská a učňovské školy budú postupne prebudované na dvoj-, troj- a štvorročné stredné odborné učilištia, v ktorých mládež popri robotnickej kvalifikácii bude získavať stredné a úplné stredné vzdelanie rovnocenné so vzdelaním, ktoré poskytujú gymnáziá a stredné odborné školy. Toto opatrenie je ďalším názorným svedectvom veľkej starostlivosti KSČ a nášho socialistického štátu o všestranný rozvoj budúcej robotnickej triedy ako vedúcej triedy našej spoločnosti a zároveň činom, ktorý významne prehĺbuje demokratický charakter nášho školského systému.

Zmeny v organizačnej štruktúre sú nerozlučne spojené so zavádzaním nového obsahu, to jest nových učebných plánov, nových osnov a učebníc do škôl, čo je v prestavbe hlavné. Pritom sa postupuje od nižšieho článku k vyššiemu, aby sa nenarušil cyklus, ktorý doteraz prebieha podľa starých plánov, osnov a učebníc.

Program prestavby nášho školstva má dlhodobý charakter a realizuje sa postupne. Napríklad úplná prestavba základnej školy, s ktorou sme začali v prvom ročníku v školskom roku 1976/77, bude dokončená v školskom roku 1983/84 a prestavba stredného školstva až o štyri roky neskôr. Nové poňatie a nový výchovnovzdelávací obsah každého ročníka sa vopred experimentálne overuje. Stranícke a štátne orgány pozorne sledujú dôsledky každého opatrenia a celkové plnenie programu každoročne hodnotia.

Neoddeliteľnou súčasťou a podmienkou všetkých opatrení potrebných na zabezpečenie realizácie ďalšieho rozvoja našej výchovnovzdelávacej sústavy podľa schváleného dokumentu je vypracovanie návrhov príslušných zákonov a ostatných právnych noriem. Musia byť v nich vyjadrené tie zmeny, ku ktorým pri predstavbe našej školskej sústavy má dôjsť a ktoré doteraz nie sú zákonnou alebo inou právnou normou riešené.

Dovoľte mi teraz, aby som charakterizoval najdôležitejšie zmeny predložených návrhov zákonov.

Zmenou zásadnej povahy je postupné zavádzanie desaťročnej povinnej školskej dochádzky, ktorá sa bude realizovať v ôsmich ročníkoch základnej školy a v prvých dvoch

ročníkoch všetkých troch prúdov stredných škôl. Desatročná povinná školská dochádzka bude poskytovať stredné vzdelanie všetkej mládeži.

Vzhľadom na to, že desatročná povinná školská dochádzka môže byť zavedená len postupne, bude v prechodnom období zachovaná i základná deväťročná škola s povinnou deväťročnou školskou dochádzkou. V nej sa bude i naďalej vyučovať podľa doterajších učebných plánov. Pritom sa časti žiakov ZDS umožní z kapacitných, rozmiestňovacích i experimentálnych dôvodov prechod na stredné školy už po ôsmom ročníku ZDS.

Navrhovaná legislatívna úprava umožňuje v prechodnom období existenciu tak deväťročnej ako aj desatročnej povinnej školskej dochádzky a postupný prechod na desatročnú povinnú školskú dochádzku bez ďalších úprav. Túto úlohu splňa predložená novela čl. 24. odsek 2 Ústavy ČSSR. Z citovaného odseku Ústavy ČSSR vyníma ustanovenie o dĺžke povinnej školskej dochádzky a zákonodarná kompetencia v tejto veci sa ponecháva Federálnemu zhromaždeniu.

Návrh ústavného zákona o zmene čl. 24, odsek 2 Ústavy ČSSR vytvára predpoklady pre všetky ďalšie riešenia, ktoré sú uvedené v návrhu zákona o opatreniach v sústave základných a stredných škôl, i pre cieľové riešenia rozvoja našej výchovnovzdelávacej sústavy.

Patri k nim i možnosť postupného budovania novej osemročnej základnej školy so štvorročným prvým i druhým stupňom a s otvoreným vzdelaním, pripravujúcim pre štúdium na stredných školách.

Predložený návrh zákona o opatreniach v sústave základných a stredných škôl spoločensky zrovnoprávňuje a obsahovo i funkčne zbližuje všetky tri prúdy stredných škôl, to jest gymnáziá, stredné odborné školy a stredné odborné učilištia. Každý z týchto prúdov stredného školstva bude perspektívne poskytovať žiakom v prvých dvoch ročníkoch stredné vzdelanie a v štyroch ročníkoch úplné stredné vzdelanie s maturitou. Avšak i tu s ohľadom na postupnosť týchto zmien návrh zákona umožňuje v prechodnom období existenciu doterajších druhov škôl, napr. odborných učilišť a učňovských škôl.

Stredné odborné učilištia ako úplne nový druh školy sa budujú ako jednotný typ pre prípravu robotníckej mládeže a postupne sa stanú hlavným prúdom stredného školstva vôbec. V stredných odborných učilištiach sa podstatne posilňuje rozsah a obsah všeobecného a teoretického vzdelania. Novému postaveniu týchto škôl bude zodpovedať i kvalifikácia učiteľov, organizácia výučby a materiálne vybavenie. Študujúci na stredných odborných učilištiach v prvých dvoch ročníkoch, v ktorých budú plniť povinnú školskú dochádzku, budú mať postavenie žiakov.

Aby cesta na získanie úplného stredného vzdelania nebola uzavretá ani pre tú časť mládeže, ktorá sa vyučí v trojročných a dvojročných učebných oboroch, sú už zriadené novokoncipované stredné školy pre pracujúcich, ktoré na túto prípravu bezprostredne nadväzujú. V cieľovom riešení sa tieto školy premenia na študijné smery na stredných odborných učilištiach, ktoré umožnia získať pri zamestnaní úplné stredné vzdelanie tým absolventom, ktorí absolvovali len dva, respektive tri ročníky stredných odborných učilišť.

Stredné odborné učilištia zaostávajú zariadeniami výrobných rezortov a národných výborov, ktoré ich budú budovať z vlastných prostriedkov a zabezpečovať i odbornú výchovu. Súčasne sa v riadení týchto škôl výrazne posilňuje úloha ministerstiev školstva, krajských národných výborov a celej školskej správy. Navrhovaný zákon školským orgánom zveruje vplyv na budovanie siete stredných odborných učilišť i na ich kádrové obsadenie. Budú schvaľovať učebné plány, osnovy a učebnice, ustanovovať učiteľov všeobecnovzdelávacích a teoretických predmetov, predpisovať systém skúšok,

zabezpečovať školský dozor a celkove zabezpečovať kvalitu výchovy a vzdelávania v týchto školách.

Súčasne s prestavbou tohto prúdu stredného školstva uskutočňujú sa niektoré obsahové zmeny i v ostatných druhoch stredných škôl.

Na gymnáziách sa prehlbi polytechnický charakter vzdelania, aby mohlo lepšie plniť tak svoju doterajšiu funkciu prípravy na štúdium na vysokých školách, ako aj svoju novú funkciu, ktorá sa mu ukladá: dať solidný základ a predpoklady pre lepšie uplatnenie sa v praxi tej časti absolventov, ktorá nepokračuje v štúdiu na vysokých školách.

Na stredných odborných školách sa posilňuje všeobecnovzdelávacia zložka, najmä matematika, a zdokonaľujú sa obsah i metódy praktickej prípravy. Tým sa sleduje, aby tí absolventi stredných odborných škôl, ktorí budú pokračovať v štúdiu na vysokých školách, boli aj pre toto štúdium pripravení lepšie ako doteraz.

Oba predložené návrhy zákonov, ktoré pripravila vláda ČSSR v úzkej spolupráci s vládami CSR a SSR a s ministerstvami školstva oboch republík, vytvárajú právne predpoklady pre uskutočnenie všetkých opatrení a zámerov, ktoré sleduje školská politika KSČ a nášho socialistického štátu.

Návrh zákona o opatreniach v sústave škôl základných a stredných ponecháva v platnosti všetko zo starého zákona, čo bude s niektorými odchýlkami v najbližších rokoch ešte existovať, ale súčasne dáva zákonný podklad všetkému novému, čo doteraz zákonná norma neriešila. Musíme ho teda chápať v súvislosti s doterajším školským zákonom (zák. č. 186/1960 Zb.) a s učňovským zákonom (zák. č. 89/1958 Zb.) — tieto zákony sa v celom rozsahu zatiaľ nerušia — i s dvoma pripravenými zákonmi národných rád, s ktorými tvorí organický celok. Ide o zákony ČNR a SNR upravujúce výkon štátnej správy v školstve a zakotvujúce tiež existenciu a pôsobnosť tých školských zariadení, ktoré navrhnutý zákon Federálneho zhromaždenia o opatreniach v sústave základných a stredných škôl nezahrňuje.

Predložené znenie návrhu ústavného zákona o zmene čl. 24 odsek 2 Ústavy ČSSR i návrhu zákona o opatreniach v sústave základných a stredných škôl prešlo rozsiahlym pripomienkovým pokračovaním, prerokovali ho vlády oboch republík, legislatívna rada vlády ČSSR a schválila federálna vláda dňa 23. marca 1978. Zásady zákonov i paragrafované znenie prerokovali všetky výbory Federálneho zhromaždenia a ich pripomienky boli zrešpektované.

Uvedomujeme si, že starostlivosť, ktorú venujeme výchove mladej generácie, je cenný vklad pre ďalší rozvoj celej našej socialistickej spoločnosti. Lebo ako mladú generáciu na prácu v rozvinutej socialistickej spoločnosti pripravíme, „tak sa budú“ — používajúc výstižné slová generálneho tajomníka a prezidenta ČSSR súdruha Gustáva Husáka — „v budúcnosti riešiť otázky spoločnosti. Vztah k mládeži je vztahom k budúcnosti“.

Vieme, že splniť všetky zámery nebude úloha jednoduchá ani ľahká a že nás čaká ešte veľa práce. Uvedomujeme si, že ide o úlohy vysoko politické s veľkými spoločenskými dopadmi i na celkový budúci rozvoj našej spoločnosti. Ich realizácia je záležitosťou predovšetkým školskej správy a všetkých učiteľov a vychovávateľov, ktorých na tieto úlohy cielavedome pripravujeme. Ale bez pomoci celej spoločnosti by sme spomenuté úlohy nezvládli. Počítame s pomocou všetkých rezortov, VHJ, národných výborov a celého Národného frontu. Sú to úlohy a ciele, pre ktoré sa oddá pracovať. Veď ide o prípravu mladej generácie, o všestranný rozvoj osobnosti každého člena tejto spoločnosti — a človek je nositeľom všetkých hodnôt. Preto aj investície venované na vzdelanie a výchovu patria medzi najefektívnejšie. Naše školstvo dosiahlo vysokého stupňa rozvoja a v budúcnosti sa preň otvárajú nové horizonty. V celej doterajšej

histórii budovania našej socialistickej školy sme pozorne študovali a opierali sa o skúsenosti sovietskej školy, o skúsenosti bratských socialistických krajín.

Snažíme sa zároveň využiť a rozvinúť všetko progresívne, čím sa vyznačovalo naše školstvo, a konfrontovať naše skúsenosti s vývojom vo svete. Všetky spomínané hľadiská uplatňujeme i v procese súčasnej prestavby, ktorá smeruje k zblíženiu našej školskej sústavy so sústavami bratských socialistických krajín, najmä s prvou socialistickou školskou sústavou na svete, so sústavou sovietskou, čo je v súlade s internacionálnymi procesmi, ktoré prebiehajú medzi bratskými socialistickými krajinami vo všetkých oblastiach.

MÁTEJ LÚČAN